

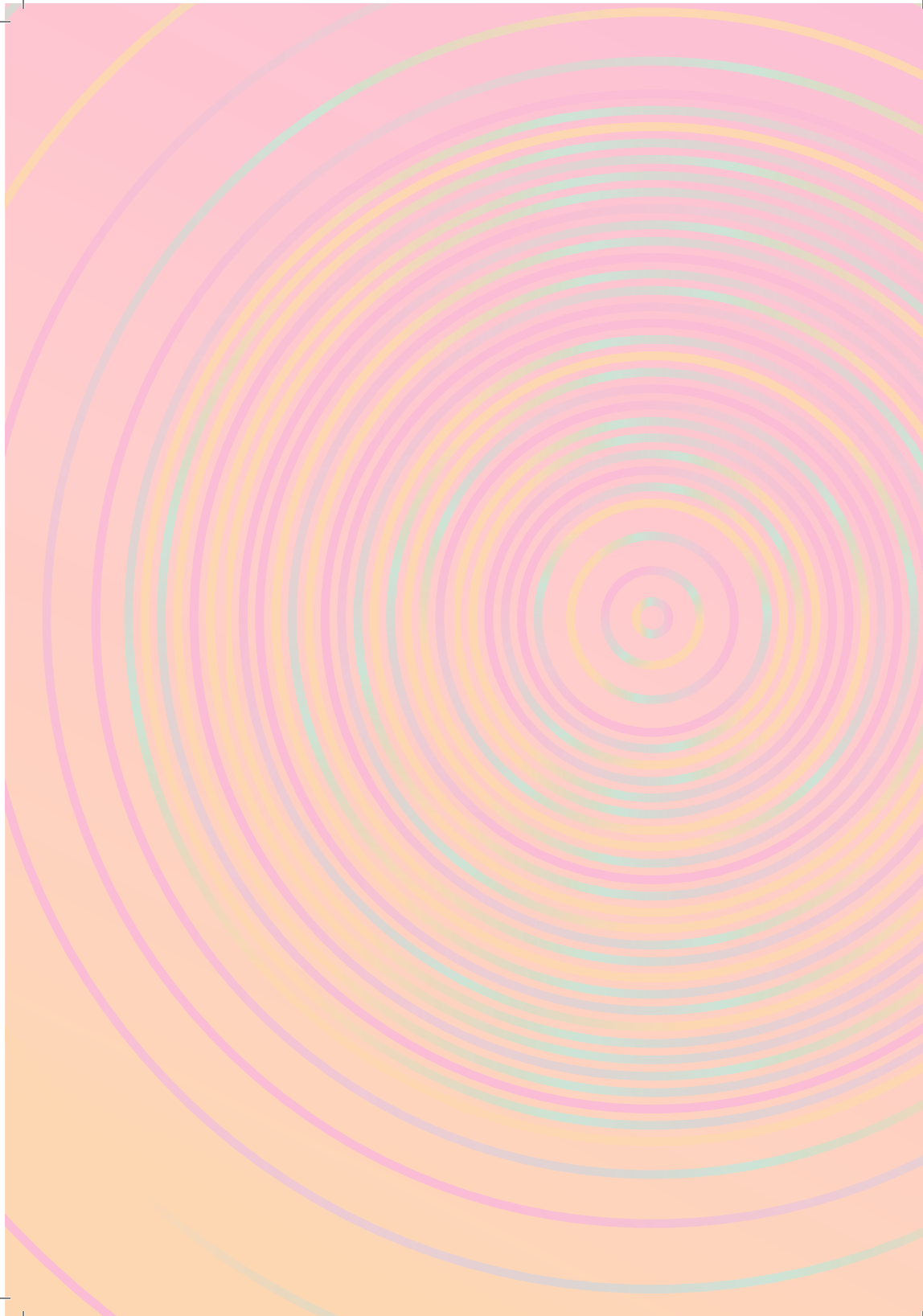

8, 9 en 10 september 2023

Open Monumenten & Osgere Weekend

Levend Erfgoed

**Een weekend vol
open monumenten, kunst en natuur!**

inhoud

- 1** Inhoudsopgave
- 3** Woord vooraf
- 4** Een Merovingische elite in Oegstgeest?
- 8** Overzicht programma locaties & activiteiten
- 14** Varend en Mobiel erfgoed
- 16** Het Zendingshuis
- 20** Ambachten & Kunsten
- 25** Kunstroute
- 29** Groen erfgoed
- 32** Met dank!

Levend verleden, levend heden

In elk huis, kerkgebouw, museum, stadhuis,
in elke school, sporthal, in elk monument spreken
de stenen van de verhalen van de bewoners,
bezoekers, passanten van toen en van nu.

Leg je oor te luisteren, ruik, voel en ga onder
in verrassende werelden van toen, langgelee
verhalen leerzaam, inspirerend, grensverleggend.

*De zegening van het Groene Kerkje door Willibrord,
Jan Wolkers verliefd op juffrouw Muis van de
Julianaschool.*

*Hoe Constantijn Sohier, bouwer van Oud-Poelgeest,
baron werd.*

*'De heer Mellenberg' Biesheuvel over zijn verblijf op
Endegeest.*

Laat je verrassen door de nieuwsgierigheid van
de glazenier, de keramist, de beeldhouwer, de kunst-
schilder
verbeelding juist nu waar zoveel vastgeklonken lijkt.

Stap over de drempel van de tijd
laat je verrassen door toen door nu.

Jan Halin

Beste lezer,

Alweer voor de 14de keer organiseert Stichting Osger Support het Open Monumenten Weekend. Het landelijke thema voor dit jaar is "Immaterieel of levend Erfgoed." Wat zouden de monumenten vertellen als ze konden praten over hun vroegere bewoners, over hun gebruiken en tradities? Wie waren hun meest tot de verbeelding sprekende bewoners? Hoe zagen de werkdagen van die bewoners eruit en niet te vergeten: Wat voor beroep oefenden deze mensen uit en hoe heeft dat ambacht zich ontwikkeld door de tijd? Daar gaat het dit jaar over.

Het oudste verhaal is ongetwijfeld dat van de Engelse missionaris Clemens Willibrord die ongeveer rond het jaar 700 bij Katwijk aan wal kwam en op een strandwal zijn eerste kerkje stichtte, later de Groene Kerk. Maar er zijn meer verhalen uit Oegstgeest die het verdienen om verteld en onthouden te worden. Zo is er veel te vertellen over de beroemde arts Herman Boerhaave (1725), die een van de meest bekende bewoners was van het Kasteel Oud Poelgeest. En wist u dat de bekende Franse filosoof en wiskundige René Descartes een deel van zijn leven op ons andere prachtige kasteel Endegeest woonde, waar hij in de buurt een geliefde en kind had? Of dat Villa Rhijngeest en de Jelgersmakliniek hun fantastische geheimen prijsgeven, gezien vanuit de historie van de plek, namelijk de psychiatrie? Door alle bijzondere verhalen blijven onze monumenten leven. Hoe meer kennis en leuke weetjes we hebben over de historie, bewoners en hun gebruiken, hoe beter we het onthouden in het besef dat we zuinig moeten zijn op deze monumenten.

Als u tijd heeft, bezoek dan tijdens Open Monumentendag zeker eens de Scheepstimmerwerf in de Poelgeesterpolder, molen het Poeltje, de Oudenhofmolen, de ambachtelijke schoenmaker van Abswoude en het glas in lood atelier in het Poortgebouw aan de Endegeesterstraatweg. Deze bedrijven staan stuk voor stuk voor vakmanschap, vaak van generatie op generatie doorgegeven, telkens aangepast aan de eisen van de moderne tijd.

In het programmaboekje kunt u uw keuze maken en de u meest aansprekende monumenten bezoeken. Zelf leid ik, of één van mijn collega's, u met liefde rond door ons prachtige gemeentehuis, wat vroeger de Jelgersmakliniek was. U bent daar welkom op zondag 12 september van 12.00 tot 17.00 uur.

We hopen dat u ook dit keer zal genieten van de veelzijdigheid van Oegstgeest en van het Erfgoed dat mede dankzij onze bewoners nog steeds springlevend is.

Kees Oudendijk

Wethouder cultuur, monumentenzorg en cultureel erfgoed

Een Merovingische elite in Oegstgeest?

Merovingen? Het zegt de meesten van u waarschijnlijk niet veel. Wie zijn dat? Naamgever is de legendarische koning Merovech die leefde in de vijfde eeuw na Christus. Hij was een Frankenkoning afkomstig uit het gebied Rijn en IJssel in Nederland. De Merovingen kwamen op na het ineensinken van het grote Romeinse rijk. In West-Europa ontstonden hier en der tal van koninkrijken. Merovech legde de basis voor een dynastie die door oorlogvoering zou uitgroeien tot een Europese grootmacht van de 6de tot de 8ste eeuw na Christus. In de voetsporen van de Merovingen wordt Frankenkoning Karel rond 800 een van de grootste heersers in West-Europa. Het levert hem de bijnaam Karel de Grote op.

In onze regio was de rivier de Rijn een heel belangrijke aanvoerroute van goederen. Uit Duitsland werden producten aangevoerd zoals wijn, tarwe, maal- en slijpstenen, zilver en goud. Geen wonder dat de ondernemende Merovingen in Oegstgeest en omgeving neerstreken. De riviermonding van de Rijn was een goede uitvalbasis voor de handel en transport tussen Engeland en Duitsland. In het kreekachtige landschap van de rivier-

Het oudste voorwerp van Oegstgeest met een verhaal: dat is de zeldzame zilveren schaal van Oegstgeest. Daarom past deze schaal zo mooi in het thema van Open Monumentendag 2023: Levend Erfgoed. Het is namelijk een bijzonder reislustige schaal met een opmerkelijke geschiedenis. Allereerst de bijzondere versiering van dier- en plantmotieven in bladgoud vermoedelijk gemaakt in noord-Italië rond 400 na Christus. De versiering is een Etruskisch(!) motief. Zo'n 150 jaar later laat waarschijnlijk een Christelijke eigenaar een sierschijf met edelstenen (uit India of Bohemen?) in de vorm van een kruis in het midden van de kom toevoegen. Weer twee eeuwen later wordt de schaal in een watergeul van de Rijn in Oegstgeest geofferd aan het water, een heidens ritueel. Het offeren van een dergelijke kostbare schaal kan wijzen op het bestaan van een rijke elite in het Oegstgeest van destijds.

monding leefden zij van 550–725 na Christus, van handel, landbouw en vis. Het was een kleine nederzetting waar gemiddeld 60 mensen woonden in zes boerderijachtige huizen in een voortdurende strijd tegen het water.

De recent in Nieuw-Rhijngest opgegraven voorwerpen wijzen op hele diverse activiteiten in de loop van die 175 jaar. Landbouw, handel en verschillende ambachtelijke activiteiten als schoenen

maken, een leerlooierij, glasproductie, barnsteen, been en metaal bewerken en textielproductie.

De zilveren schaal wijst op welvarendheid en ontwikkeling. Ook uitzonderlijk is de vondst van twee naast elkaar begraven paarden. De paarden zijn bijgezet met hun tuigage nog aan. Op het bit zijn verzilverde bijtjes als versiering aangebracht die ook voorkomen op een hoofdstel in een koningsgraf in zuidoost Engeland.

LEZING

Een Merovingische elite in Oegstgeest?

Halssnoer met glazen en barnstenen kralen gevonden in een Merovingisch vrouwengraf

Handelsknooppunt, scheepvaart, scheepshelling, bebouwing, waterputten, graven van mannen met paarden en vrouwen met een keur van kledingaccessoires waaronder een kralenketting. Dit alles roept de vraag op: Hoe belangrijk was Oegstgeest in het verleden?

Op zondagmiddag 10 september houdt Prof.dr. F.C.W.J. Theuws een boeiende voordracht over de Merovingische nederzetting in Oegstgeest en de internationale contacten. Aanvang 15.30 uur, in de Boerhaavezaal in het Koetshuis van Kasteel Oud-Poelgeest.

Toen

Nu

KASTEEL OUD-POELGEEST

Kasteel Oud-Poelgeest
dateert uit de 14e eeuw.
Is verbouwd in 1668 en 1866.
Woonhuis van o.a. professor
Herman Boerhaave.
Nu hotel en restaurant

OPENING OPEN MONUMENTENDAGEN OEGSTGEEST

Concert Jeugdsymfonieorkest Rijnstreek o.l.v. Mark Tempelaars

Bach, Beethoven (met solist Mies Broekman), Dvorak, Mendelssohn e.a.

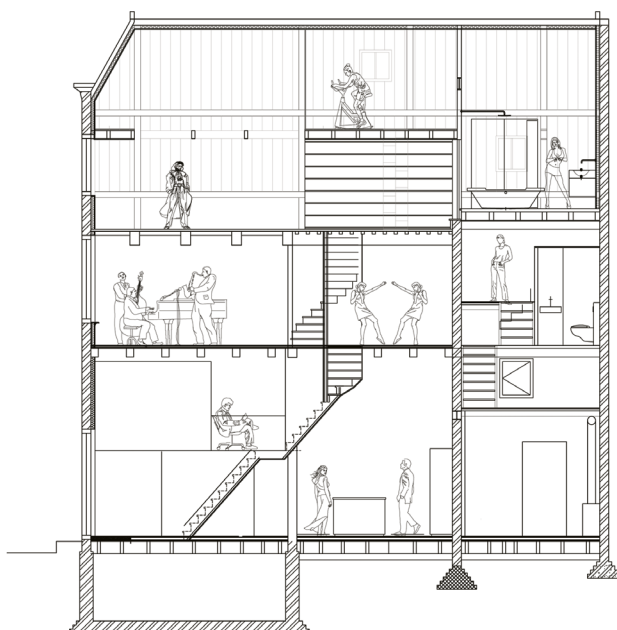
Vrijdag 8 september aanvang: 19.00 uur - Groene Kerk, Haarlemmerstraatweg 4-6

architectuur
stedebouw
restauratie
interieur
advies

KEESLAU

info@keeslau.nl
www.keeslau.nl

Polder

A44

Vinkenweg

Kanaalpad Noord-Oost

Oegstgeesterweg

Rijnsburg

Bloemenveiling
Flora Holland

Almondeweg

A44

Willibrordlaan
Rijnvogelstraatweg

19

10

18

15

12

2

3

8

7

13

9

5

11

20

17

1

6

14

16

4

2

3

8

7

13

9

5

11

20

17

1

6

14

16

4

2

3

8

7

13

9

5

11

20

17

1

6

14

16

4

2

3

8

7

13

9

5

11

20

17

1

6

14

16

4

2

3

8

7

13

9

5

11

20

17

1

6

14

16

4

2

3

8

7

13

9

5

11

20

17

1

6

14

16

4

2

3

8

7

13

9

5

11

20

17

1

6

14

16

4

2

3

8

7

13

9

5

11

20

17

1

6

14

16

4

2

3

8

7

13

9

5

11

20

17

1

6

14

16

4

2

3

8

7

13

9

5

11

20

17

1

6

14

16

4

2

3

8

7

13

9

5

11

20

17

1

6

14

16

4

2

3

8

7

13

9

5

11

20

17

1

6

14

16

4

2

3

8

7

13

9

5

11

20

17

1

6

14

16

4

2

3

8

7

13

9

5

11

20

17

1

6

14

16

4

2

3

8

7

13

9

5

11

20

17

1

6

14

16

4

2

3

8

7

13

9

5

11

20

17

1

6

14

16

4

2

3

8

7

13

9

5

11

20

17

1

6

14

16

4

2

3

8

7

13

9

5

11

20

17

1

6

14

16

4

2

3

8

7

13

9

5

11

20

17

1

6

14

16

4

2

3

8

7

13

9

5

11

20

17

1

6

14

16

4

2

3

8

7

13

9

5

11

20

17

1

6

14

16

4

2

3

8

7

13

9

5

11

20

17

1

6

14

16

4

2

3

8

7

13

9

5

11

20

17

1

6

14

16

Programma 2023

Overzicht locaties en activiteiten

Toegankelijk invaliden

Muziek

Presentatie, expositie
en/of lezingen

Consumpties
verkrijgbaar

Kunst

Check de website voor aanvullingen en last minute wijzigingen

WWW.OPENMONUMENTENDAGOEGSTGEEST.NL

OPENING OPEN MONUMENTEN DAGEN OEGSTGEEST

Groene Kerk, Haarlemmerstraatweg 4-6

Vrijdag 8 september 19.00 - 21.00

Concert Jeugdsymfonieorkest Rijnstreek o.l.v. Mark Tempelaars in samenwerking met BplusC

PROGRAMMA:

- Junioren
- Bach: Toccata en fuga in d-moll
- Kabalewsky suite
- Mendelssohn: introductie en fuga
- Mancini: Pink Panther
- Gloria Estefan Rocks
- Symfonieorkest
- Beethoven: Romanze in G, opus 40; solist Mies Broekman
- Dvorak: ouverture Carnival, opus 92

1 JELGERSMAKLINIEK/GEMEENTEHUIS Rhijnegeesterstraatweg 13

Zaterdag gesloten Zondag 12.00 - 17.00

- Rondleidingen tussen 12.00 en 17.00
- 10.30 - 12.30 bekijken mobiel erfgoed voor Gemeentehuis

2 HUIS SCHOUTENBURG/huiskamertheater Amalia Wijtenbachweg 43

Zaterdag 11.00 - 17.00 Zondag gesloten

- Kraam van de Historische Vereniging Oegstgeest
- 11.00, 13.00 en 15.00 Korte muziekuitvoeringen door jonge toptalenten

3 OUDE RAADHUIS EN BRANDWEERSPUIT Wijtenbachweg 27 - 29

Zaterdag gesloten Zondag 12.00 - 16.00

- Doorlopende ontvangst
- Koffie en thee buiten op het terras
- 14.30 - 15.00 Uitleg over ontwikkeling van ambachtsbestuur tot gemeentebestuur

4 KASTEEL OUD-POELGEEST Poelgeesterweg 1

Zaterdag gesloten Zondag 12.00 - 17.00

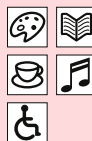
- **Kasteel** Rondleidingen in het kasteel, tijden worden bij het kasteel aangegeven
- **Koetshuis** 15.30 lezing prof. Frans Theuvs over de merovingische nederzetting in Nieuw Rhijnges
- **Buiten** 13.00 tot 16.00 uur
 - Optreden koor B-sharp Musical & More
 - Optreden Big Ben orkest Date 7-2-7
 - Dansoptredens en workshops dansschool Lucia Marthas

5 CULTUURHUIS DE PAULUS Warmonderweg 2

Zaterdag 14.00 - 17.15 Zondag gesloten

- Tentoonstelling en verkoop glazen sieraden van atelier Vuur en Glas van Cobi Vink-Stephan. Opbrengst is t.b.v. instandhouding en culturele activiteiten in De Paulus
- Beeldenexpositie lokale kunstenaars
- 14.15, 15.00, 15.45 en 16.30 Rondleidingen

6 GROENE KERK EN BEGRAAFPLAATS Haarlemmerstraatweg 4-6

Zaterdag 10.00 - 17.00 Zondag gesloten

GROENE WILLIBRORD KERK

- 11.00 - 11.30, 13.00 - 13.30, 15.00 - 15.30 Rondleiding door de dakgewelven door Aad den Heijer (kinderen alleen onder begeleiding van een volwassene)
- 16.00 - 17.00 Muzikale voordracht over het leven van Ramses Shaffy door Peter van der Geer

BEGRAAFPLAATS

- 11.30 - 13.00, 14.00 - 15.30 Rondleidingen over de begraafplaats door Rien van Elsacker en Marie-Thérèse Stierman

GROENE WILLIBRORD KERK EN BEGRAAFPLAATS

- 10.30 - 16.00 Speurtocht voor kinderen op de iPad, aanmelden bij Willibrords Erf

7 REGENBOOGKERK Mauritslaan 12

Zaterdag gesloten Zondag 12.00 - 16.00

- 13.30 en 14.30 Concert Blokfluitensemble Praetorius met werken van Sweelinck, Gabriëli en Monteverdi, inspielen om 13.00

8 DORPSCENTRUM Lijtweg 9

Zaterdag 12.00 - 16.00 Zondag gesloten

- Foto expositie in de kleine zaal "feesten door de tijd in Oegstgeest"
- Vertoning van korte filmpjes over F.B. Hotz en F. Bastet in de grote zaal

9 ZENDINGSHUIS Hendrik Kraemerpark

Zaterdag en zondag gesloten

- Foto expositie over het verleden van het zendingshuis in de doorgang onder zendingshuis

10 OEGSTGEESTER VOLKSTUINVERENIGING DE GROENERIE

Van Cuyklaan 18

Zaterdag 12.00 – 17.00 Zondag gesloten

- Ontvangst en rondleiding op de tuin
- Bijentuin met imker
- Uitdelen bloembollen burendag

11 KWEKERIJ DE GROENE CIRKEL

Zaterdag gesloten Zondag 12.00 - 17.00

- Doorlopend ontvangst
- Verkoop van eigen bloemen en thee-oogst
- Pluktuin
- Winkel geopend, uitverkoop van planten en winkelitems

12 DE RIJNLANDSE BOEKHANDEL

Zaterdag 12.00 - 17.00 Zondag gesloten

- Spontaan vertellen over je favoriete boek
- Voorleesmarathon door bekende Oegstgeestenaren

13 BOEKHANDEL DE KLER

Zaterdag 12.00 - 17.00 Zondag gesloten

- Kom grasduinen in het De Kler boekenantiquariaat

Ambachten & kunsten

14 SCHEEPSTIMMERWERF KLAAS HENNEPOEL, Haarlemmertrekvaart 2c

Zaterdag 12.00 - 17.00 Zondag 12.00 - 17.00

Bereikbaar met pontje via Haarlemmertrekvaart of lopend door Klaas Hennepoelpolder langs molen 't Poeltje – Poelgeest

- Doorlopende ontvangst
- Bekijken van traditionele houtbewerking en hoe toekomstgericht oude technieken en materialen zijn. Circulariteit van houten botenbouw.

15 OUDENHOFMOLEN Lelielaan 17

Zaterdag gesloten Zondag 12.00 - 17.00

- Molenaar aanwezig

16 MOLEN 'T POELTJE, Klaas Hennepoelpolder (parkeren bij Jac.P. Thijsselaan)

Zaterdag gesloten Zondag 10.00 - 17.00

- Molenaar aanwezig

17 POORTGEBOUW ENDEGEEST Endegeesterstraatweg 5

Zaterdag 12.00 - 17.00 Zondag gesloten

- Demonstratie verschillende glastechnieken (zie website Glaskado.eu)

18 SCHOENMAKER ABSWOUDE Dorpsstraat 50

Zaterdag 12.00 - 16.00 Zondag gesloten

- Schoenmaker houdt je bij je leest? Betekenis achterhalen? Kom langs!

19 HEEMSKERK ZUIVEL Dorpsstraat 83

Zaterdag 12.00 - 17.00 Zondag gesloten

- Bezoek Henks museum, o.a. over toen Henk nog langs de deuren ging.

20 CIRCULAIR WARENHUIS Nachtegaallaan 41, Leiden

Zaterdag 12.00 - 16.00 Zondag 12.00 - 16.00

- Doorlopende ontvangst
- interactief bezig zijn: glas graveren, houtbewerken, zandstralen keramiek

K KUNSTROUTE

zaterdag 12.00 - 17.00

• Prinses Irenelaan 50:	Leni Venne - keramiek
• Prinses Irenelaan 30:	Keti Haft-Su - keramiek
• Prinses Irenelaan 14:	Jan en Jacqueline Halin - beelden
• Margrietlaan 13:	Pieter Oostlander - beelden
• Endegeesterstraatweg 5:	Glass art + lood
• Warmonderweg 2, Cultuurhuis de Paulus:	Cobi Vink-Stephan glassieraden,
“De dinsdagse beeldhouwers” - Beelden	

Wandeling in het kader van Monumentendag

N NATUURWANDELING DOOR DE HENNEPOELPOLDER

Start bij molen 't Poeltje, Klaas Hennepoelpolder (nr. 16 op de kaart).

Parkeren bij Jac.P. Thijsselaan.

Zondag 13.00 en 15.00 uur

- Wandelingen met natuurgids door de Hennepoelpolder, start bij molentje het Poeltje en einde bij de scheepstimmerwerf. Duur ongeveer 1.5 uur, denk aan goede schoenen.
- Vrijwillige bijdrage wordt op prijs gesteld.

Check de website!

www.openmonumentendagoegstgeest.nl
voor last minute wijzigingen.

Toen

PAULUSKERK

De van oorsprong Nederlands Hervormde Pauluskerk is in 1931 gebouwd en is vanaf 2007 een 'cultuurhuis' waar culturele, kunstzinnige en religieuze bijeenkomsten plaatsvinden.

Nu

Varend en Mobiel erfgoed

Levende Varende Monumenten dankzij jonge zeilers, jonge vaklieden en jonge eiken

Het doorgeven van levende monumenten is niet alleen mooi vanuit het oogpunt van erfgoedbehoud maar ook voor het behoud van een leefbare planeet, omdat oude methoden, materialen en technieken vaak heel duurzaam en circulair zijn. Het behoud van oude objecten is niet zelden een activiteit van ouderen, maar juist jongeren zijn de sleutel voor de toekomst. Daarom begint het behoud van oude monumenten

– inclusief varend erfgoed – met jongeren die daar plezier mee hebben, met jonge vaklieden die zich bekwamen in de benodigde vaardigheden. En ook moeten we zorgen dat de materialen beschikbaar blijven.

Basisschoolklassen komen op bezoek op de scheepstimmerwerf. In een uur tijd worden ze bewust hoe een kleine eikenboom uiteindelijk een mooi traditioneel schip kan worden. Ze zien jonge eiken op het erf, oude gezaagde eikenstammen opgelat drogen in de houtloods en bergen zware krom gegroeide eiken takken voor de scheepsspanen. Ze zien hoe je met een dissels een kromme eikentak kunt verwerken tot een scheepsspan en ze ervaren hoe je met vuur en water eiken planken krom kunt branden. Je weet nooit wat je bij een groep basisscholieren te weeg brengt, maar als je niet zaait zal er nooit iets moois ontkiemen.

Bij de jonge vaklieden in opleiding die steeds een periode van 10 weken stage lopen op de werf kun je wel het verschil tussen aanvang en eind van de stage zien. Vaak groeien ze als mens, bijvoorbeeld door toenemend zelfvertrouwen en eigenwaarde. En soms groeit hun waardering voor handgereedschap, natuurlijke materialen en erfgoed.

Om de cirkel te sluiten, zo lokaal mogelijk, wordt steeds meer gewerkt met lokaal gegroeide bomen die om uiteenlopende redenen weg moeten. Nieuwe eiken worden geplant om de generaties na ons niet alleen interessante zieltogende stokoude bomen na te laten, maar ook vitale nieuwe bomen waarvan het hout een tweede leven kan krijgen in mooie objecten zoals houten ronde jachten.

Overigens zijn ieder jaar weer tijdens het tweede weekend van september (het Open Monumenten Weekend) de traditionele zeilwedstrijden voor Ronde en Platbodem Jachten op de Kaag. Dat betekent dat tijdens de Open Monumenten dagen de mooie antieke tjotters, schouwen in Friese jachten niet in het botenhuis naast de werf liggen, maar te zien zijn op de wedstrijdbanen op de Kaag, waar ook de werfbaas te vinden is. Het behoud van levende oude houten bootjes begint immers niet op de werf maar op de steiger en in de bootjes waar mensen, jong en oud, plezier hebben. Daardoor houden zij de bootjes in stand en daardoor blijft er behoefte aan traditionele werven en vaklieden, kortom, levende toekomst gerichte monumenten!

Klassiekers voor het gemeentehuis

Ook Mobiel Erfgoed behoort tot het immateriële erfgoed. Recent onderzoek wijst uit dat de uitvinding van het wiel terug gaat tot ca. 3500 v. Chr. De basis voor onze hedendaagse mobiliteit.

Het wiel aangedreven door mensen, beesten maar ook door motoren is onmisbaar en bepalend in ons wereldbeeld.

In dit Open Monumentendag weekend wordt het mobiele erfgoed vertegenwoordigd door vooral klassiekers; in ieder geval auto's die ouder zijn dan 20 jaar.

Tegenwoordig is er terecht ruime aandacht voor de milieu-aspecten. De FEHAC (Federatie Historische Automobiel- en Motorfietsclubs) is daarmee drukdoende.

Schoonrijden heeft de hoogste prioriteit: zorgen dat er geen uitstoot meer is. Er is al een zeer schone brandstof waar de oldtimers op kunnen rijden (ECOMAXX). Deze is echter

nog niet helemaal klimaatneutraal. Er wordt druk gewerkt aan een synthetische, volledig schone, E-fuel. In Duitsland is hiermee al ervaring.

Zo kan ons mobiel erfgoed niet ontbreken op deze Open Monumentendag. Op zondag van 10.30 tot 12.30 is voor het gemeentehuis een groot aantal auto's te bezichtigen. Vanaf 12.30 uur zal er een korte rit door Oegstgeest plaatsvinden.

Het Zendingshuis als gemeentelijk erfgoed

Het bestuur van de Nederlandse Zendings-school in Rotterdam heeft voor de bouw van een nieuwe opleidingsschool voor zendelingen na rijp beraad voor Oegstgeest gekozen. Allereerst pleitte voor die keus de nabijheid van de Leidse Universiteit, de aanwezigheid van een treinstation op loopafstand, maar niet in het minst de mogelijkheid tot koop van een mooie kavel van 5 ha tussen de Leidsestraatweg en de Kempenerstraat van het bestuur van de Oude Hofpolder.

Op 17 oktober 1915 werd het gebouwen-complex aanbesteed: het betrof behalve het Zendingshuis de twee directiewoningen aan weerszijden van de ingangspoort aan de Leidsestraatweg en de dubbele woning bij de uitgang naar de Kempenerstraat. Als architect fungeerde de heer Jan Stuijvinga (1881-1962) te Zeist.

Qua doelstelling moest het Zendingshuis ruimte en faciliteiten bieden voor het wonen en studeren van de studenten, ruimte voor de directie, administratie, conferenties en gastenverblijven. Gegeven de aard van hun (toekomstig) werk, die eenvoud en een sobere levensstijl gebod, paste ook voor het gebouw een eenvoudige en evenwichtige stijl.

Op 19 september 1917 gingen de deuren van het Zendingshuis officieel en feestelijk open. Van toen af waren "Oegstgeest" en de "Hervormde Zending" een koppel. Destijds vertrokken decennia lang vele vrouwen en mannen na hun opleiding in Oegstgeest naar hun zendingsposten in de wereld: Java,

Nieuw-Guinea, Celebes, Kameroen, Bali... en keerden er ook terug voor hun verlof: dat leidde vaak tot levenslange onderlinge verbondenheid.

Na 80 jaar was het bestuur van de Zending genoodzaakt het Zendingshuis te sluiten en af te stoten. In het Zendingshuis worden sinds 2002 twaalf appartementen bewoond.

Sedert kort is het Zendingshuis door de gemeente Oegstgeest op basis van de Erfgoednota aangemerkt als historisch erfgoed. Die waardering is gebaseerd op de overwegingen, dat het Zendingshuis:

- van zeer hoge cultuurhistorische waarde is als element uit de geschiedenis van het christelijk zendingswerk, in het bijzonder de opleiding van zendelingen in Nederland op basis van de Nederlands Hervormde geloofsovertuiging;
- hoge cultuurhistorische waarde heeft als een instelling gevestigd in Oegstgeest, die samenwerkte met de Universiteit in Leiden;
- hoge zeldzaamheidswaarde heeft in Oegstgeest;
- architectuurhistorische waarde heeft als goed voorbeeld van een ontwerp van architect Jan Stuijvinga met stijlkenmerken van de Heroriëntatie uit de periode 1905-1925.

Daarenboven kan niet onvermeld blijven dat vele tuinelementen van de oorspronkelijk door de firma Copijn aangelegde tuin bewaard zijn gebleven. Kortom: het Zendingshuis is uniek in den lande.

Dit was een school... de Zendingsschool

Al vanaf 1797 werden mensen voor de Zending (mensen in aanraking brengen met het christelijk geloof) uitgezonden. In de protestantse kerken sprak men van zending, in de rooms katholieke kerk sprak men van missie. Na de basisschool kon men de opleiding tot zendeling volgen. Zendingelingen kregen les over de cultuur en de religie en de taal van het land van bestemming. Maar zeker zo belangrijk was: de houding in de omgang met mensen van een andere cultuur. Die was bepalend voor het werk. Er kwam meer aandacht voor onderwijs en gezond-

heidszorg. Zendingelingen moesten steeds meer in hun mars hebben. In 1917 werd het nieuwe gebouw van de Nederlandse Zendingsschool in Oegstgeest in gebruik genomen. Dicht bij de Universiteit van Leiden met alle kennis over Nederlands-Indië, talen en geneeskunde. Na WO II werd het zelfs de Zendingshogeschool. In 1971 vormden de zendingsopleidingen van de Hervormde Kerk (Oegstgeest) en de Gereformeerde Kerken (Baarn) samen het Hendrik Kraemer Instituut. Hendrik Kraemer was ooit als taalkundige uitgezonden naar Indonesië (via Caïro om zich in de Islam te verdiepen). Hij werd internationaal bekend met zijn kijk op zending als een taak van de mensen in de zendinggebieden zelf. In die zin was hij ook een voorloper van de dekolonisatie.

Zendingen werden 'uitgezonden medewerkers' in dienst van kerken en ontwikkelingsorganisaties. In de opleiding ging het steeds meer over partnerschap, gelijkwaardigheid, ontwikkelingssamenwerking en solidariteit. De cursussen draaiden allemaal om: kennis van de cultuur (te beginnen bij de vraag: 'Aan welke culturele trekken herkennen de mensen jou als Nederlander...), politieke en economische situatie, religieuze oriëntatie en praktische vaardigheden, nodig voor het begeleiden van veranderingsprocessen. Daarnaast verzorgde het HKI taal-cursussen in ruim 30 talen. In de begeleiding ging het om de houding van de uitgezonden medewerker. Hoe ga je om met armoede en rijkdom (zeker als je gesponsord wordt van een 'rijke' organisatie? Wat zijn jouw (on-)

bewuste vooroordelen over mensen van een andere cultuur? Wat betekent het voor je dat je hoort tot het volk van de vroegere kolonisator met een geschiedenis van slavernij en onderdrukking?

Studenten woonden tijdens de opleiding in het Zendingshuis; dat was al vormend op zichzelf met alle gesprekken over motivatie en beleving. In de jaren '90 ging het HKI ook cursussen geven voor voorgangers van migrantenkerken in Nederland. Als je uit Indonesië of Congo komt hoe leef je dan met 'jouw' mensen en jouw geloof in de Nederlandse cultuur? In 1999 verhuisde het HKI naar Utrecht. In 2013 werd het HKI gesloten. Internationalisering was 'gewoon' geworden. Maar de vragen van de HKI-opleiding blijven van belang.

Platform Kunst, Cultuur & Erfgoed Oegstgeest

Mijn boek gaat op reis

Bent u een liefhebber van lezen en heeft u een boek dat u zo mooi vindt dat u het een ander gunt om ook te lezen? Neem uw boek mee en kom in de Week van de Ontmoeting naar de bijeenkomst op donderdag 28 september in het Dorpscentrum Oegstgeest.

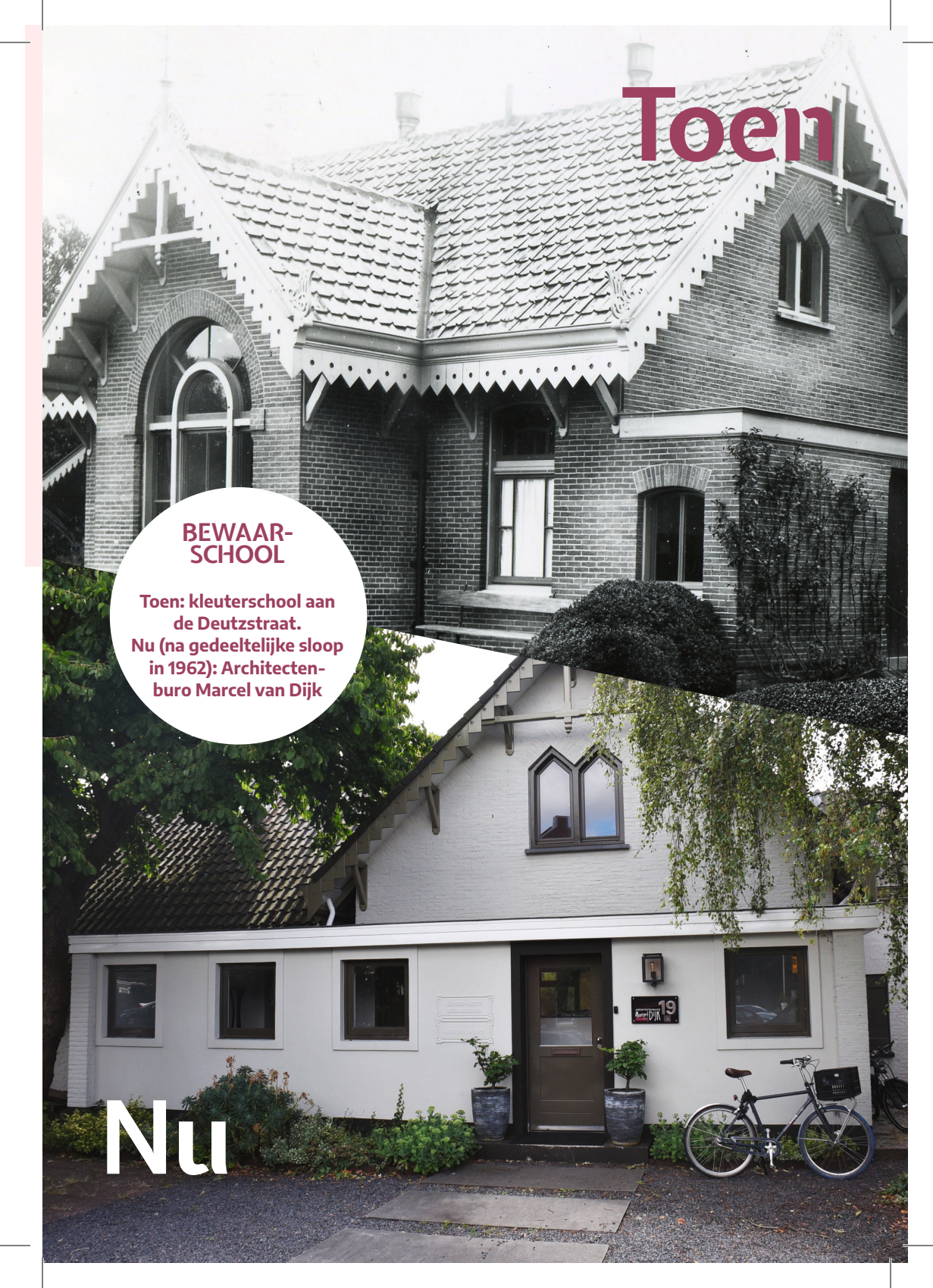
Aanvang: 20.00 uur

Inloop: vanaf 19.45 uur

U kunt die avond andere mensen ontmoeten die ook van lezen en boeken houden. Bovendien is er deze avond gelegenheid om kennis te maken met een Oegstgeester schrijver.

We horen graag of we u deze avond (met uw favoriete boek!) mogen verwelkomen via een mail naar: website@kceogstgeest.nl

Deze avond is een initiatief van het platform Kunst, Cultuur & Erfgoed Oegstgeest
www.kceogstgeest.nl

Toen

BEWAAR- SCHOOL

Toen: kleuterschool aan
de Deutzstraat.
Nu (na gedeeltelijke sloop
in 1962): Architecten-
buro Marcel van Dijk

Nu

Langs locaties Ambachten & Kunsten

De Groenerie
Van Cuyklaan 18

Heemskerk Zuivel
Dorpsstraat 83

Van Abswoude
Dorpsstraat 50

Oudehofmolen
bij Irislaan

Historische
Scheepswerf

Poortgebouw
Endegeest

Groene Cirkel
Pad van Bremmer

Molen 't Poeltje

Circulair Warenhuis
Nachtegaallaan 41

Volg de route!

Via deze QR-code te zien
op onze webpagina.

Ambachten & Kunsten

Aan de vooravond van de Open Monumenten Dagen 2023 vindt in Zwolle een grootschalige publieksopening plaats met een bijzonder openingsprogramma: een ambachtenmarkt. Een ambachtenmarkt is dat niet iets uit de jaren 70? Nee, ambachten zijn onontbeerlijk in het behoud van ons cultureel erfgoed. In het ambacht schuilt het verhaal van onze Nederlandse geschiedenis en ambacht is de basis van kunstenaarschap.

Steen is van oudsher een van de meest gebruikte bouwmaterialen. Waar ze voor het oprapen lagen, werden stenen gebruikt om huizen mee te bouwen. In Nederland was dat niet het geval en moesten we ze zelf bakken. Natuursteen werd ingevoerd: leisteen en hardsteen uit België, zand- en tufsteen uit Duitsland en het kostbare marmer uit Italië. En vanaf de oudheid zijn er mensen, de

eerste kunstenaars, die hun gevoelens, ideeën, rituelen uitdrukken in steen.

Naast steen speelt **hout** een hoofdrol als materiaal om mee te bouwen. In Nederland was het tot diep in de middeleeuwen nummer één: vrijwel alle woonhuizen waren van hout. Toen de steden groter werden en daarmee ook het brandgevaar, nam die positie af. Timmerhout werd al vroeg op grote schaal ingevoerd vanuit Scandinavië en de Baltische staten.

En **glas**? Vanaf 100 voor Christus bliezen de Romeinen volop vazen en glaasjes. Rond 50 na Christus maakten ze in Italië het eerste vensterglas. De productie daarvan kwam bij ons pas duizend jaar later op gang. Tot ver in de zeventiende eeuw konden de ruitjes niet groter gemaakt worden dan zo'n 10 x 15 centi-

meter. Zo ontstond de techniek van het glas-in-lood: kleine stukken gekleurd glas in H-vormige loden profielen met elkaar verbinden. Vanaf de oudheid willen mensen zich versieren; daartoe werden kralen gemaakt en kralensnoeren.

Beschermend en versierend is **verf**. Oerschilders brachten de verf aan met hun handen of door te spugen, want die verf bestond uit een mengsel van speeksel en mineralen zoals rode of gele oker, rood

hematiet en zwarte koolstof. Sindsdien is er veel veranderd, maar niet aan onze drang om te schilderen: ter ontspanning, ter versiering of ter bescherming.

Ambachten uitoefenen vereist vele uren studie en praktijkervaring. De kneepjes van het vak leren duurt heel wat jaren. In het werk van de ambachtsman- of vrouw zit talent, passie en liefde. Ambacht is dan ook de basis van kunstenaarschap: verbeelding + ambacht = kunstenaarschap.

Ook in het Oude Raadhuis werd een ambacht uitgeoefend

Het thema 2023 'Levend Erfgoed' richt zich o.a. op ambachten: ambachtelijke vaardigheden die mensen van huis uit hebben meegekregen, die zij zich eigen hebben gemaakt en die zij op hun beurt weer willen doorgeven.

Het woord 'ambacht' heeft in het verleden echter een veel ruimere betekenis gehad. Over herkomst van het woord wordt getwist. De Romeinen kende het al. Keizer Caesar beloonde succesvolle krijgsheren met bestuurlijke bevoegdheden en belastinginning over gebieden: de ambacti, in ons land: ambachten

In zijn meest oorspronkelijke betekenis werd met 'ambacht' elke activiteit aangeduid: bediening, beroep, werkkring in 't algemeen, van alle standen van de maatschappij, zowel de hoogste als de laagste. Zo beoefende ook een priester met het lezen van de mis en een onderwijzer door het geven van onderwijs een ambacht. Hetzelfde gold voor rechters die in opdracht van een 'Heer' in een hen

toegewezen gebied rechtspraken. Rechtspraak was vroeger het middel om te besturen. De rechterlijke gebieden ontwikkelden zich tot bestuurlijke eenheden en de naam 'ambacht' ging over van de persoon van de bestuurder op het gebied: de eerste benaming van de lokale bestuurlijke eenheid – nu 'gemeente' – werd 'ambacht' of 'ambachtsheerlijkheid'.

Vanaf de dertiende eeuw was Oegstgeest een 'ambachtsheerlijkheid'. Beter nog: er waren twee ambachtsheerlijkheden, die van Oegstgeest en die van Poelgeest. Die zijn in 1433 samengevoegd tot de ambachtsheerlijkheden van Oegstgeest en Poelgeest. De (ambachts)heerlijkheden waren aanvankelijk het domein van de heren Van Oegstgeest, later van de Van Wassenaers en uiteindelijk in 1615 de burgemeesters van de stad Leiden. Zij bestuurden het dorp en spraken er recht. Het is daarom dat het Oude Raadhuis van 1686 tot einde 18e eeuw 'Regthuys' heette waar ook een 'ambacht' nl. het besturen werd uitgeoefend. In 1795 was het door de komst van de Bataafse Republiek afgelopen met de bestuurlijke ambachten en werd het Regthuys uiteindelijk Raadhuis.

Schoutenburg – monument met een bewogen bouwhistorie

Sinds 1971 heeft het pand Schoutenburg – aan de Wijtenbachweg 43 – de status van Rijksmonument en staat het in het monumentenregister ingeschreven met de bondige omschrijving: "Schoutenburg, pand met topgevel met haaks hierop geplaatste vleugel, 17e eeuw.

De bouwgeschiedenis van het pand voert terug tot enkele decennia na 1615. Op een kaart uit 1615 van het Hoogheemraadschap is te zien dat het perceel dan nog niet bebouwd is. De opzet, de karakteristieken van het metselwerk en de houtconstructies wijzen erop dat het perceel rond het midden van de 17e eeuw wordt bebouwd. Afgaande op een vroegst bekende historische afbeelding uit 1726 heeft de voorgevel nog een trapgevel. De eerste kadastrale kaart dateert van 1811. Uit de weergave van het pand kan worden

opgemaakt dat buiten het L-vormige volume van het pand toen sprake was van enkele bijgebouwen.

In de 17e eeuw was het pand in bezit van de bakkersfamilie Van der Laan. In de 18e eeuw blijft het pand in gebruik als bakkerij en verwisselt het met enige regelmaat van eigenaar.

In 1806 komt het pand in eigendom van Cypriana Anna Margaretha van Royen, de eigenaresse van Hofstede Duinzigt (het huidige Klein Curium met het bos van Wijckerslooth). In 1808 doet zij het van de hand aan de Rotterdamse bakker Floris Verhoeven. Mogelijk is in deze periode de trapgevel vermaakt tot (de huidige) tuitgevel.

In 1814 komt het pand in bezit van Dirk Buytendijk. Hij is metselaar, waarmee aan het gebruik van het pand als bakkerij na bijna twee eeuwen een eind komt.

In de periode 1853- 1895 is het pand in bezit van burgemeester H.D. Terwee (1814-1895). Waarschijnlijk wordt op zijn initiatief het pand verbouwd, waarbij de vensters worden vervangen en vergroot en de sobere maar representatieve omlijsting van de entree wordt aangebracht. Ook de natuurstenen schouwmantels dateren uit die periode.

In 1906 vindt de eerste verbouwing plaats die door een bouwaanvraag met bouwtekeningen is gedocumenteerd. Het pand wordt dan gesplitst en verbouwd ten behoeve van de bewoning door drie gezinnen. In de voorgevel is nog te zien dat zich daar toen een tweede ingang heeft bevonden. De volgende gedocumenteerde verbouwing vindt plaats in 1924 en wordt uitgevoerd door Dr. J. J. de Gelder, die het pand van 1921 tot 1961 in eigendom heeft gehad en het toen ingrijpend heeft hersteld en verbouwd. In 1924 is ook het koepeltje in de tuin gebouwd.

De Pauluskerk: gebouw en interieur in samenhang ontworpen

De Paulus is een voormalige Nederlands-Hervormde kerk die al een langere tijd in gebruik is als cultuurhuis. Dagelijks hoor je, als je De Paulus binnenloopt, muziek uit diverse hoeken van het gebouw. Er worden concerten gehouden, yoga, muziek-, dans- en taalles gegeven. Ook is De Paulus in het weekend nog in religieus gebruik door twee kerken. Kortom, dit kerkgebouw wordt nog steeds intensief gebruikt voor diverse groepen mensen met allemaal hun eigen achtergrond en verhalen.

Maar het gebouw zelf vertelt ook een verhaal. Architect Ferdinand Jantzen (1895-1987) heeft in 1931 een kerkgebouw in de stijl van de Amsterdamse School neergezet vol van symboliek en design. Het gebouw is een “gesamtkunstwerk”: niet alleen de

buitenkant, maar ook de binnenkant is door de architect als één geheel ontworpen. De prachtige glas-in-lood vensters verbeelden het verhaal van de heilige Paulus. Jantzen staat er bekend om dat hij zich bij het ontwerpen van kerken liet leiden door de getallen en kleuren uit de bijbel. Zo staat paars voor de trouw van God, maar ook bezinning. Drie verwijst naar de Drie-enige God, zeven naar de dag waarop God rustte van zijn scheppingswerk en de zeven gaven van de Heilige Geest en twaalf naar de twaalf apostelen. Niet voor niets is dit een Rijksmonument!

Ontdek de verhalen van De Paulus, het verhaal van de bouw, het gebouw en het gebruik nu, tijdens de rondleidingen. Gewoon binnenlopen om de bijzondere glas-in-lood ramen te bewonderen kan natuurlijk ook. Cobi Vink-Stephan heeft een verkooptentoonstelling van haar zelfontworpen sieraden van glas. De opbrengst komt ten goede aan De Paulus. Ook is er een kleine beeldenexpositie van lokale kunstenaars.

Kunstroute

In beeld gebracht

Ambachten & kunsten: verbeelding + ambacht = kunstenaarschap. Albert Einsteins uitspraak 'Logica brengt je van A naar B. Verbeelding brengt je overal', is in onze tijd zo noodzakelijk om tot aanpakken en oplossingen te komen. Laat u inspireren door een aantal Oegstgeester kunstenaars! Zie het programma.

Onder: *La vache qui pleure* van Jacqueline Halin.
Rechts: reliëf van Pieter Oostlander.

Ontwikkeling appartementen Leiden

Restauratie woon-winkelpand Leiden

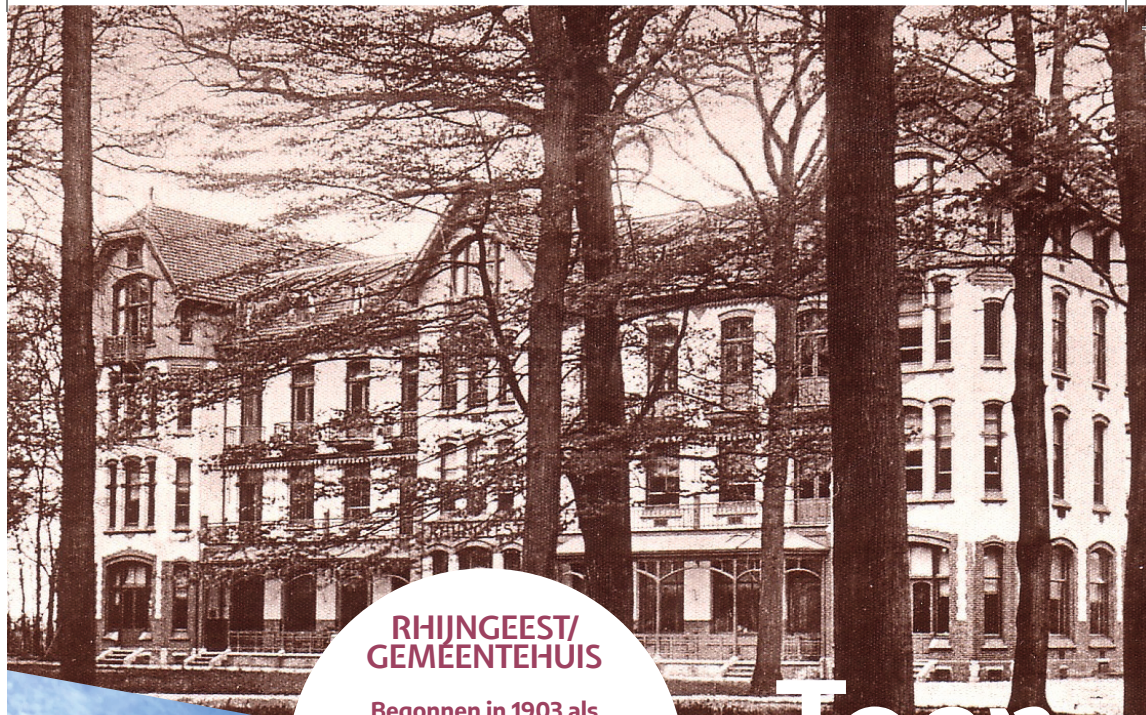
Historisch onderzoek bouwblok Den Haag

Verbouwing sociëteit Witte Den Haag

Begeleiding onderhoud Lokhorstkerk Leiden

RHIJNGEEST/ GEMEENTEHUIS

Begonnen in 1903 als
sanatorium Rhijnegeest voor
vermogenende psychiatrische
patiënten, later de Jelgersma-
kliniek en nog later
– vanaf 1999 – gemeentehuis
van Oegstgeest

Nu

Toen

Toen

DE GRUNERIE

In 1634 al genoemd als
buitenplaats, daarna
(namaak)-kasteel, landgoed,
huis van bollenkwekers,
pension, studentenhuus.
Nu fraai gerenoveerde villa
in neo-classicistische
stijl.

Nu

Groen erfgoed

Het volkstuincomplex 'de Groenerie' bestaat al ruim 40 jaar en beslaat zo'n 118 tuinen. Vroeger was het terrein een tuinbouwgebied waar bollen werden geteeld. De huidige tuinders kweken hier al jaren hun groente, fruit en bloemen. Hiermee is een waardevol stuk natuur in Oegstgeest ontstaan.

Naast veel ervaren tuinders die al jaren tuinieren zijn er ook veel jonge tuinders. Tijdens de dagelijkse koffiebijeenkomsten worden veel tips en trucs uitgewisseld. Ook worden periodiek bijeenkomsten georganiseerd waarbij plantjes kunnen worden geruild. Op sociaal gebied wordt er elke maand een vrijdagmiddagborrel georgani-

seerd. Samen wordt het complex onderhouden op de zogenaamde klusdagen, waarbij de grotere klussen worden aangepakt, zoals het herstellen van de paden en het verven van het verenigingsgebouw. Er zijn tuinders die er de voorkeur aan geven om traditioneel te tuinieren, maar er zijn ook tuinders die experimenteren met 'nieuwe' gewassen of juist oude en vergeten groenten telen en (duurzame) technieken en gereedschappen gebruiken.

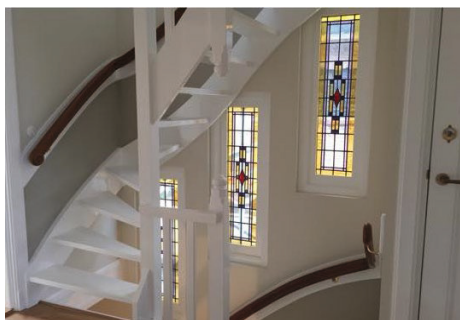
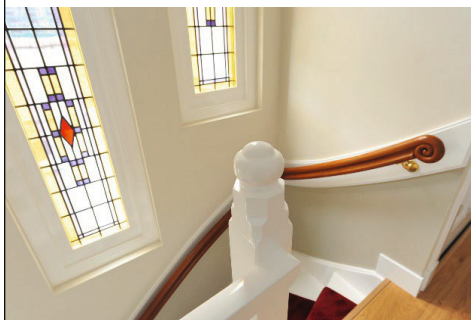
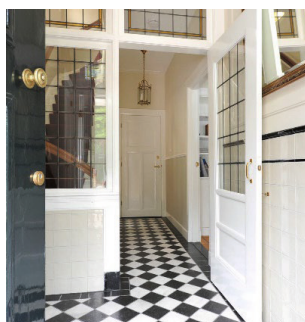
De bijentuin op het complex is een belangrijk en onmisbaar element op de tuin. De bijen zorgen immers voor de bestuiving van de verschillende gewassen. En sinds twee jaar zijn er kippen op de tuin.

Zwaan Bouwwerken is een klein ambitieus bouwbedrijf dat gespecialiseerd is in het restaureren, renoveren en restylen van oude huizen.

Onze missie luidt: “Jaren’30 huizen in een ouderwets nieuw jasje steken.”

Z W A A N B O U W W E R K E N

Kanaalstraat 40 2231KD Rijnsburg (06)22 51 66 77
info@zwaanbouwwerken.nl www.zwaanbouwwerken.nl

Toen

HET OUDE RAADHUIS

Vroeger (vanaf 1686):
wees- en armenhuis,
rechthuis daarna raadhuis
van Oegstgeest,
brandspuit, winkel.
Nu: woonhuis

Nu

Met dank!

Het Open Monumenten en Osger weekend wordt georganiseerd door de Stichting Osger Support i.s.m. de gemeente Oegstgeest. Het weekend staat ook dit jaar weer in het kader van het landelijk thema 2023 “levend erfgoed”. In het programma hebben we getracht vele aspecten hiervan te belichten. Want ons erfgoed is tot op de dag van vandaag levend, denk maar aan oude festiviteiten, uitvoerende kunsten, verhalen van vroeger, oude ambachten en vakmanschap zoals de scheepstimmerwerf, de schoenmaker, de bakker, de imker en de volkstuin.

Wij danken een ieder die ons ook dit jaar weer geholpen heeft het programma zo mooi gevarieerd te maken. Met bijdragen van R. Lever, S.J.H. Scheenstra, A. Verburg, A.P. de Vos, L. Wassink en G. Wuisman. Een speciale dank aan de adverteerders, Kees Lau, GVB architecten, Burgy en aannemersbedrijf Zwaan.

P.S.

Op onze website www.openmonumentendagoegstgeest.nl vindt u achtergrondinformatie over de deelnemende ambachten en kunsten en tevens de last minute wijzigingen van het programma

Redactie Stichting Osger Support

Saskia Baatenburg de Jong, Kristin Vossen, Jan Halin, Heiko Tjalsma, Frank Brunnekreeft en Lineke Hofdijk.

Foto's

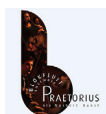
Stichting Osger Support en partners

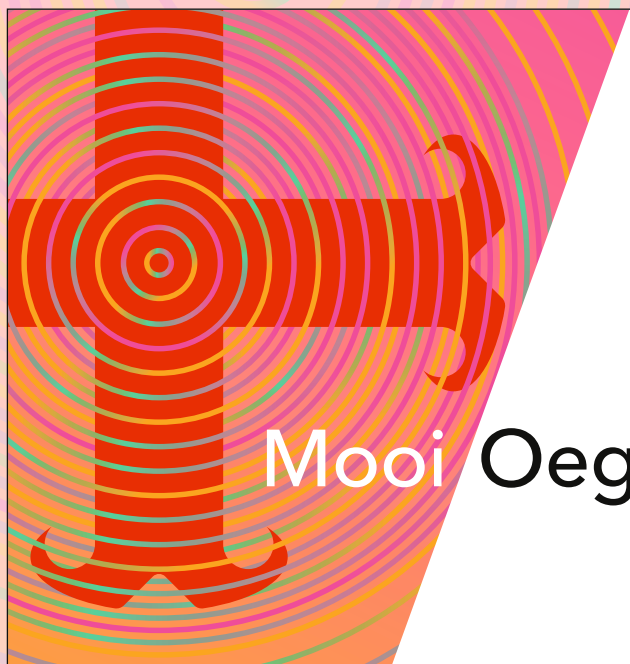
Design

P& ontwerp, Paul Noordermeer

Druk

Oranje van Loon, Den Haag

ontwerp

studio voor
grafische
vormgeving

Mooi Oegstgeest.

06 - 3000 41 45
pnontwerp@icloud.com
www.pn-ontwerp.nl

KLASSIEK BOUWEN

Ruim 90 jaar ervaring
met monumenten

www.burgy.nl